

Sygn. akt I USK 177/21

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania R. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 marca 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 grudnia 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
odstępuje od obciążania odwołującej się kosztami zastępstwa
procesowego strony przeciwnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 lipca 2017 r. organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonej R. S. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że orzeczeniem komisji lekarskiej ubezpieczona nie została uznana za niezdolną do pracy, wobec czego nie przysługuje jej prawo do żadanego świadczenia.

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy w C. oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 9 grudnia 2019 r., oddalił apelację ubezpieczonej od powyższego wyroku.

Ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną od powyższego wyroku i zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na

wynik sprawy, a to: (-) art. 381 k.p.c. w związku z 368 § 1 pkt 4 k.p.c., przez pominięcie zawnioskowanego w apelacji dowodu z dodatkowej opinii biegłego psychiatry, podczas gdy dowód ten jawił się jako konieczny do przeprowadzenia wobec budzącej wątpliwości, nielogicznej i niepełnej opinii sądowo-psychiatrycznej z 11 maja 2018 r., a także wobec stwierdzonych u ubezpieczonej przez innych biegłych lekarzy zaburzeń depresyjnych; (-) art. 232 zdanie 2 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. oraz 286 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz 391 k.p.c., przez niedopuszczenie z urzędu dowodu z dodatkowej lub uzupełniającej opinii biegłego psychiatry, podczas gdy oczywiste było, że opinia psychiatryczna z 11 maja 2018 r. jest niepełna, nielogiczna, a przede wszystkim nie określa początku powstania niezdolności do pracy ubezpieczonej; (-) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz 391 k.p.c., przez wyciągnięcie nielogicznych wniosków z opinii sądowo-psychiatrycznej, w tym co do daty powstania niezdolności do pracy ubezpieczonej, podczas gdy opinia z 11 maja 2018 r. daty początkowej niezdolności do pracy ubezpieczonej nie określała; (-) art. 232 zdanie 2 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz 391 k.p.c., przez niedopuszczenie z urzędu dowodu z opinii biegłego lekarza z zakresu medycyny pracy na okoliczność stanu zdrowia ubezpieczonej i jej zdolności do pracy w związku z występującymi u niej licznymi schorzeniami potwierdzonymi w wydanych w postępowaniu sądowym opiniach, celem ustalenia wzajemnego oddziaływania wszystkich rozpoznanych u skarżącej schorzeń na jej zdolność do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53); (-) art. 382 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 232 zdanie 2 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c., art. 285 § 2 k.p.c. oraz art. 286 k.p.c., przez niedopuszczenie przez Sąd drugiej instancji z urzędu dowodu z łącznej opinii biegłych lekarzy sądowych, właściwych dla chorób skarżącej, na okoliczność całościowej oceny jej stanu zdrowia, czy też żądania złożenia przez wszystkich biegłych dodatkowych ustnych wyjaśnień, względnie powołania nowych biegłych, na okoliczność wydania jednoznacznej opinii co do ogólnego stanu zdrowia skarżącej z łącznym uwzględnieniem wszystkich występujących u niej jednostek chorobowych oraz ich wpływu na zdolność do pracy.

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 12 ust. 1 i 3 w związku z art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez ich niezastosowanie i błędne przyjęcie, że stan zdrowia skarżącej nie kwalifikuje do uznania, że jest ona chociażby częściowo niezdolna do pracy w rozumieniu tych przepisów.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na występujące w niniejszej sprawie istotne zagadnienie prawne, stawiając pytanie, czy dopuszczalne jest ograniczenie postępowania dowodowego do ustalenia niezdolności ubezpieczonego do pracy tylko za okres od dnia badania go przez biegłego czy też z urzędu sąd powinien dopuścić dowód na okoliczność ustalenia tej niezdolności od miesiąca złożenia wniosku lub zakończenia zasiłku chorobowego, skoro to było przedmiotem zaskarżonej decyzji. Skarżąca podkreśliła, że schorzenia psychiatryczne nie pojawiają się „w chwili badania”, a Sądy nie zażądały od biegłej odpowiedzi na pytanie, czy niezdolność ubezpieczonej istnieje od dnia złożenia wniosku o rentę. Jedynie jednoznaczna odpowiedź biegłego w tym przedmiocie pozwoliłaby na ocenę prawidłowości wydanej przez organ decyzyjny organu rentownego.

Skarżąca, dodatkowo, mając na uwadze podniesione zarzuty, stwierdziła, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wskazała, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem, w przypadku wielu schorzeń ocena niezdolności ubezpieczonego do pracy zawsze powinna być oceniana w powiązaniu wszystkich występujących u niego jednostek chorobowych łącznie. Tym samym oparcie wyroku jedynie na poszczególnych opiniach biegłych niewiążących konkretnych jednostek chorobowych z ogólnym stanem zdrowia stanowi istotne naruszenie prawa. Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie uwzględniało kompleksowej analizy stanu zdrowia skarżącej w oparciu o opinię biegłego lekarza z zakresu medycyny pracy (wszystkie występujące u skarżącej jednostki chorobowe i ich wpływ na zdolność do pracy), stanowiąc o istotnym naruszeniu przepisów postępowania mających wpływ na ocenę prawidłowego ustalenia niezdolności do pracy. Dodatkowo, Sąd drugiej instancji, mając ku temu stosownie instrumenty prawne w postaci uzupełnienia błędnie przeprowadzonego postępowania dowodowego, nie wykorzystał uprawnień mu przysługujących, w

szczegółności w zakresie przeprowadzenia dowodu z dodatkowej opinii biegłego z zakresu psychiatrii.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od ubezpieczonej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W konsekwencji tego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego

odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest jednak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecnictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Skarżąca powołała się na istotne zagadnienie prawne. Jeżeli chodzi o tę przesłankę przedsądu, to celowe jest przypomnienie, że zagadnienie prawne powinno odnosić się do konkretnego przepisu prawa albo konkretnej regulacji prawnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lipca 2014 r., II PK 257/13,

LEX nr 1515455), a skarżący powinien wykazać za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 października 2015 r., II PK 61/15, LEX nr 1968444, oraz powołane tam orzeczenia). Zagadnienie prawne powinno zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2012 r., I UK 113/12, LEX nr 1675224). Z tym z kolei wiąże się wymóg takiego sformułowania zagadnienia prawnego, aby dotyczyło kwestii prawnych budzących rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości, których rozstrzygnięcie ma znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Ustosunkowując się do przywołanej przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy stwierdzić, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego przesłanka ta wynika zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ § 1 k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia tych wymogów. Po pierwsze, skarżąca nie wskazała przepisu/przepisów prawa, które miałyby podlegać wykładni (w ramach istotnego zagadnienia prawnego) oraz przepisów które, jej zdaniem, miałyby zostać naruszone przez Sąd Apelacyjny w sposób kwalifikowany. Dalej idąc, przedstawiając problem prawny, skarżąca

ograniczyła się do postawienia pytania, nie przywołując żadnej argumentacji juredydycznej wskazującej na rzeczywiste problemy interpretacyjne. Z kolei, uwzględniając treść uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, można się domyślać, że skarżącej chodziło o powiązanie twierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej z zarzutem naruszenia art. 285 § 2 k.p.c. Zgodnie z jego treścią, biegli mogą złożyć opinię łączną. Sąd Najwyższy z uwagi na ten przepis, na tle indywidualnych stanów faktycznych spraw, przyjmował, że mnogość schorzeń, która powoduje trudność w ustaleniu stopnia naruszenia sprawności organizmu chorego, może uprawnienie sądu wynikające z powyższego przepisu przekształcić w obowiązek dopuszczenia opinia biegłych wydanej po wspólnym badaniu i analizie dokumentacji lekarskiej, uwzględniającej wyniki badania jako całości i zawierającej wspólną konkluzję co do oceny zdolności zatrudnienia osoby badanej (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 kwietnia 1994 r., II URN 12/94, OSNAPiUS 1994 nr 4, poz. 71; z dnia 3 października 1997 r., II UKN 288/97, OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 459; z dnia 10 lutego 2000 r., II UKN 399/99, OSNAPiUS 2001 nr 15, poz. 497; z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 149/04, LEX nr 602672; z dnia 21 maja 2009 r., I UK 3/09, LEX nr 509029; z dnia 26 lipca 2011 r., I UK 29/11, LEX nr 1026622; z dnia 20 listopada 2014 r., I UK 134/14, LEX nr 1642865; z dnia 27 listopada 2014 r., III UK 37/14, LEX nr 1628946; z dnia 25 kwietnia 2017 r., II UK 192/16, LEX nr 2312023; z dnia 21 listopada 2017 r., I UK 465/16, LEX nr 2428813). Jednak zasada ta nie ma bezwzględne go charakteru, gdyż jej zastosowanie uzależnione jest od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2015 r., I UK 430/14, LEX nr 1809930 czy z dnia 25 kwietnia 2017 r., II UK 192/16, LEX nr 2312023). Dlatego, aby zarzut nieprzeprowadzenia dowodu z łącznej opinii biegłych wszystkich specjalności był zasadny, konieczne jest stwierdzenie występowania w stanie faktycznym sprawy okoliczności przemawiających za uznaniem, że niewykorzystanie takiego środka dowodowego miało istotny wpływ na wynik sprawy. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie wymagają bowiem, by biegli zawsze składali w takich przypadkach jedną wspólną opinię. Zważywszy na to, że przesłanką oczywistej zasadności skargi jest kwalifikowane naruszenie przepisu, ograniczenie się przez skarżącą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

ogólnych, abstrakcyjnych twierdzeń, bez odniesienia się do treści opinii biegłych i wynikających z nich wniosków, nie stanowi wykazania przesłanki wynikającej z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 102 k.p.c., orzekł jak w sentencji.